

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-312-5-32>

**BASIC APPROACHES TO UNDERSTANDING SOCIAL
INTELLIGENCE IN MODERN PSYCHOLOGICAL SCIENCE**

**ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СОЦІАЛЬНОГО
ІНТЕЛЕКТУ У СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ**

Шлавінська О. Д.

*Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of General Psychology
and Psychodiagnostics
Rivne State University of the
Humanities
Rivne, Ukraine*

Главінська О. Д.

*кандидат психологічних наук,
доцент,
доцент кафедри загальної психології
та психодіагностики
Рівненський державний
гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

Tsitsenia D. V.

*Recipient of a Master's Degree
in Specialty 053 Psychology
Rivne State University
of the Humanities
Rivne, Ukraine*

Циценя Д. В.

*здобувачка освітнього ступеня
магістра зі спеціальності 053
Психологія
Рівненський державний
гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

Проблема соціального інтелекту досить актуальна у сучасній психологічній науці. Хоча його вивчення розпочалося ще на початку минулого століття на сьогодні відсутні однозначні відповіді на питання про сутність соціального інтелекту, його особливості та структуру, співвідношення з іншими видами інтелекту, а також зв'язок з комунікативною компетентністю.

Сьогоднішнє суспільство характеризується серйозними змінами у всіх сферах життєдіяльності. Вони зумовлені процесами глобалізації та інформатизації суспільства і, найбільше, воєнним конфліктом, який докорінно змінив свідомість кожного українця, і не тільки. Такі швидкі і різкі зміни в соціумі вимагають від сучасної людини вміння ефективно і швидко вирішувати життєво важливі проблеми у найрізноманітніших сферах її буття. І у таких непростих умовах саме

соціальний інтелект, на думку вчених, буде одним із тих факторів, який зможе забезпечити успішну самореалізацію особистості у суспільстві.

Поняття «соціальний інтелект» зобов'язане своєю появою американській психології, і, зокрема, психологу та педагогу Едварду Торндайку. У своїй концепції він виділяє соціальний інтелект поряд з абстрактно-логічним та конкретним інтелектом. Кожен з них має свої особливості. Е. Торндайк розглядав соціальний інтелект як «далекоглядність у міжособистісних відносинах», яка дозволяє розуміти людей і діяти мудро у відносинах з ними. Основна його функція, на думку вченого, полягала у прогнозуванні поведінки інших людей та своєї поведінки, що виступає одним із ключових факторів успішної побудови міжособистісних відносин [4].

Г. Айзенк, Т. Бьюзен, Г. Олпорт, Дж. Гілфорд, Н. Кентор, Р. Стенберг, М. Тисак, М. Форд та ін. Це далеко не повний список зарубіжних вчених, предметом наукових розвідок яких був соціальний інтелект, його структура та функції. Не зважаючи на розбіжності у поглядах, всі вони відносили його до області взаємодії інтелекту із навколишнім світом і вважали, що він визначає успішність спілкування та соціальної адаптації особистості, забезпечує успішну взаємодію між людьми.

У вітчизняній психології проблемі соціального інтелекту присвячені наукові розвідки Н. Ануфрієвої, С. Белової, О. Бодальова, О. Власової, В. Дружиніна, Ю. Ємельянова, Е. Івашкевича, Я. Каплуненко, В. Куніциної, О. Коқун, Л. Ляховець, Л. Петровської, С. Руденка, О. Савенкова, Д. Ушакова, М. Холодної та ін. На основі теоретичного аналізу результатів їх досліджень можна виділити три основних підходи до сучасного розуміння соціального інтелекту, а саме: соціальний інтелект – це

- особлива здібність, яка відрізняється від усіх інших;
- соціальна компетентність, система знань, вмінь, навичок, набутих впродовж життя;
- особистісна риса, яка визначає успішність соціальної взаємодії [1].

Така різноманітність підходів до визначення сутності цього виду інтелекту вказує на неоднозначність його структури, функцій та проявів, проте дозволяє виділити деякі загальні ознаки. Більшість вчених розглядає соціальний інтелект як особливу здібність, яка відповідає за успішність та результативність соціальної взаємодії. Він є особистісним динамічним утворенням, яке розвивається у процесі включення особистості у різні види діяльності та соціальної взаємодії. У структурі соціального інтелекту більшість дослідників виділяє когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти.

Результати багатьох наукових досліджень вказують на відносну незалежність соціального інтелекту від рівня розвитку загального інтелекту, але разом з тим розвиток загального інтелекту в цілому сприяє розвитку здатності до пізнання соціальної поведінки та соціальної адаптації. В той же час встановлено значимі кореляційні зв'язки між складностями у спілкуванні та рівнем розвитку соціального інтелекту. Чутливість до характеру та відтінків людських стосунків, високий рівень володіння комунікативними вміннями та навичками, висока сумісність, комунікативність, гнучкість, адаптивність та свобода спілкування характеризують особистість з високим рівнем розвитку соціального інтелекту [3].

Рівень розвитку соціального інтелекту визначається сукупністю зовнішніх та внутрішніх чинників. До зовнішніх чинників науковці відносять особливості сімейного виховання (соціоекономічний статус сім'ї, стилі батьківського виховання), соціальну ситуацію розвитку, виховання та освіти. Групу внутрішніх факторів утворюють індивідуально-типологічні особливості (вік, стать, нейродинамічні властивості та структурні компоненти темпераменту) та особистісні характеристики (характер, самооцінка, особливості емоційно-вольової регуляції та ін.) [2].

Таким чином, результати проведеного нами теоретичного аналізу наукової літератури засвідчили складність природи соціального інтелекту та його структури. Цей психологічний феномен відносно незалежний та неоднозначний у забезпеченні ефективної міжособистісної взаємодії та соціальної адаптації особистості. Саме тому ми будемо розглядати соціальний інтелект як складний та багатофункціональний соціально-психологічний феномен, який формується лише в умовах соціальної взаємодії, з одного боку, та забезпечує її ефективність, з другого боку. Таке розуміння соціального інтелекту вимагає уточнення його функцій, особливостей розвитку та способів формування в умовах постійної нестабільності усіх сфер життєдіяльності сучасного суспільства та воєнної агресії, зокрема. В цьому ми вбачаємо перспективи подальшого вивчення проблеми соціального інтелекту особистості.

Література:

1. Ляховець Л. О. Соціальний інтелект: поняття, функції, структура. *Вісник Чернігівського національного педагогічного*

університету. Серія «Психологічні науки». 2013. Вип. 114. С. 128–133. URL: <http://surl.li/fuvsf>

2. Каплуненко Я. Ю. Особистісні чинники розвитку соціального інтелекту у фахівців соціономічних професій : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Київ, 2016. 262 с.

3. Ушаков Д. В. Социальный интеллект: теория, измерение, исследования / под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. Москва : Изд-во Института психологии РАН, 2004. 176 с.

4. Thorndike E. L. Intelligence and its uses. *Harper's Magazine*. 1920. № 140. P. 227–235. P. 228. URL: <http://surl.li/fuvqz>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-312-5-33>

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF ALGORITHMIC THINKING

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ АЛГОРИТМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Ivanova L. S.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor
Associate Professor at the Department
of Pedagogy and Psychology of
Educational Activity
Zaporizhzhya National University
Zaporizhzhya, Ukraine*

Іванова Л. С.

*кандидат філософських наук,
доцент,
доцент кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності
Запорізький національний
університет
м. Запоріжжя, Україна*

За останні роки все частіше вчителі інформатики звертають увагу на зростання проблем на шляху набуття учнями елементів цифрової культури, зокрема розв'язанню складних задач на основі алгоритмічного мислення і програмування [1, с. 52]. Алгоритмічне мислення представляє собою сукупність розумових дій і прийомів, спрямованих на вирішення практичних завдань в будь-якій сфері людської діяльності, що поєднують логічний аналіз, дедуктивне і критичне мислення. Уміння мислити точно, формально, стає одним з найважливіших ознак загальної культури людини в сучасному світі